KAPOSSY GIZELLA

A nem ügydöntő végzések végrehajtásának felfüggesztése

**A bírói gyakorlat által kihasználatlan törvényi lehetőség
a büntetőeljárásban**

A büntetőeljárásban az ügy érdemében hozott határozatokat kizárólag akkor lehet végrehajtani, ha jogerőre emelkedtek, így garantálva, hogy semmiféle előre hozott érdeksérelem ne történhessen.

Ettől eltérő a helyzet az egyéb, fellebbezhető végzések esetében, ahol a fő szabály az, hogy azok fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatók.

Ehhez képest jelennek meg a kivételek, mint

- a vádirat benyújtását megelőzően a Be. 215. § szerint a személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedés megszüntetése miatt bejelentett ügyészi fellebbezés;
- a rendbírságot kiszabó végzések ellen bejelentett fellebbezés; valamint
- a díjmegállapító végzések elleni fellebbezés halasztó hatálya; és
- a Be. 347. § (2) bekezdés második mondatában írt rendelkezés, amely szerint kivételesen indokolt esetben a végzés végrehajtását mind az elsőfokú, mind a másodfokú bíróság felfüggesztheti.

Az ügyészi fellebbezés halasztó hatálya nyilvánvalóan azt szolgálja, hogy a terheltnek ne nyíljon arra lehetősége, hogy a másodfokú bíróság – esetleg eltérő – döntéséig a büntetőeljárás hatálya alól kivonja magát. A rendbírságot kiszabó végzés ellen bejelentett jogorvoslat halasztó hatályát pedig a már említett előre hozott érdeksérelem elkerülése indokolhatja. Egyértelmű a jogalkotó szándéka a díjmegállapító végzések tekintetében is, hiszen nem kétséges, milyen bonyodalmakat okozhatna, ha a jogerős döntést megelőzően a szakértői, kirendelt védői díj, útiköltség stb. kiutalására sor kerülne.

A Be. 347. § (2) bekezdésében írt rendelkezést – amelyet a korábbi Be. is ismert és amely a jelenlegi büntetőeljárásról szóló törvénynek hatálybalépése óta a része – azonban a jogirodalom nem fejti ki, és olyan eseti döntéseket sem találtam, amelyek konkrét iránymutatást adtak volna e jogintézmény alkalmazhatósága kérdésében; a kommentárok is meglehetősen szűkszavúak.

Az egyik magyarázat szerint „*kivételesen indokolt esetben azonban akár a határozatot meghozó elsőfokú, akár a fellebbezést elbíráló másodfokú bíróság is dönthet úgy, hogy a végzés végrehajtását felfüggeszti. Kivételesen indokolt esetben általában különös méltánylást érdemlő körülmények fennállta esetében indokolt lehet a végrehajtás felfüggesztése.*”¹

Egy másik kommentár szerint „*erre sor kerülhet pl. azért, mert a fellebbezés elbírálása valamilyen okból várhatóan késik*”².

A kérdés az, hogy a végrehajtás felfüggesztése valóban csupán arra az esetre szolgál, ha a fellebbezés hosszadalmasabb elbírálására lehet számítani, vagy magában hordozza annak a lehetőségét is, hogy adott esetben a bíróság számol a tévedése kockázatával, és e jogintézmény alkalmazásával lehetővé teszi, hogy utóbb a másodfokú bíróság esetlegesen eltérő döntésében foglaltak hatályosulhassanak.

Álláspontom szerint a végrehajtás felfüggesztésének a lehetősége elsődlegesen az utóbbi felvetés érvényesülését szolgálja annak ellenére, hogy azt a bírói gyakorlat nem feltétlenül tükrözi.

A hivatkozott jogszabályhelyből is kitűnően a végrehajtás felfüggesztése mérlegelési körbe tartozó döntés, amelynek több megközelítési módja lehet, különös tekintettel arra, hogy azt sem maga a Be., sem az elmélet, sem pedig a gyakorlat részletesebben nem bontotta ki.

A következőkben ezt az álláspontomat a kényszerintézkedés tárgyában hozott végzések, ezen belül elsősorban a terhelttel szemben alkalmazott legszigorúbb, a személyi szabadságot elvonó kényszerintézkedés, az előzetes letartóztatás (ideiglenes kiadatási, ideiglenes átadási, kiadatási, átadási, végrehajtási letartóztatás, ideiglenes kényszergyógykezelés) végrehajthatóságának kérdéskörén keresztül kívánom alátámasztani.

Az idézett törvényhely szövegéből megítélésem szerint az is következik, hogy a határozat végrehajtásának felfüggesztésére mind hivatalból, mind indítványra sor kerülhet, különösen indokolt eset lehet a terhelt vagy az eljárásban részt vevő más személy érdeke és a büntetőeljárás eredményessége egyaránt.

Ha utóbbi érdeket vizsgáljuk, felvetődik a kérdés, mennyire összeegyeztethető az a büntetőeljárás eredményességével, amikor a bíróság a terhelt elő-

1 Bodor Tibor – Csák Zsolt – Máziné dr. Szepesi Erzsébet – Somogyi Gábor – Szokolai Gábor – Varga Zoltán: Nagykomentár a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényhez. Complex Jogtár, 2014. szeptember 2-i állapot.

2 Akác Zoltán – Belegi József – Belovics Ervin – Bekres György – Czine Ágnes – Máziné dr. Szepesi Erzsébet – Kónya István – Láng László – Márki Zoltán – Mészár Róza – Molnár Gábor Miklós – Némethné dr. Bokor Klára – Soós László – Rabóczki Ede: Büntetőeljárás jog II. Kommentár a gyakorlat számára. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012, 868. o.

zetes letartóztatását megszünteti, a terheltet szabadítja, majd a másodfokú bíróság eltérő döntésének a fogamatba vételére azért nem kerülhet utóbb sor, vagy csak huzamosabb idő elteltével, mert a terhelt időközben ismeretlen helyre távozott.

A kényszerintézkedések tárgyában hozott határozatok esetében ugyanis kizárólag a vádirat benyújtása előtt, a Be. 215. §-a szerint a személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedés megszüntetése miatt bejelentett ügyészi fellebbezésnek van halasztó hatálya – minden egyéb esetben a kényszerintézkedés tárgyában hozott döntés fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható.

Így fordulhat elő, hogy a bíróság a terhelttel szemben alkalmazott kényszerintézkedést a vádirat benyújtása után megszünteti a határozatának végrehajtása felfüggesztése nélkül, majd a másodfokú bíróság eltérő döntésében foglaltak a terhelt időközben megvalósított szökése, elrejtőzése folytán nem hatályosulhatnak. Ez a forgatókönyv azonban álláspontom szerint sem az állam büntetőigényével, sem a büntetőeljárás eredményességének az érdekével nem egyeztethető össze, legfeljebb a terheltével, feltéve, hogy utóbb nem sikerül őt kézre keríteni.

Nem hagyhatók figyelmen kívül továbbá a terhelt személyi szabadságát elvonó, nemzetközi jogi, illetve európai uniós normán alapuló kényszerintézkedések, mint az ideiglenes kiadatási, kiadatási, ideiglenes átadási, átadási és végrehajtási letartóztatás, amelyek körében a hivatkozott különösen méltányolható esetet a más állam által lefolytatott büntetőeljárás eredményessége jelentheti.

A nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló, 1996. évi XXXVIII. törvény (Nbjt.) és az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény (EUBE.) határozza meg azokat az eseteket, amikor a külföldi állam megkeresésére büntetőeljárás lefolytatására, szabadságvesztés-büntetés, illetve szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából Magyarországon tartózkodó személy kiadatásának vagy átadásának lehet helye. E jogszabályok rögzítik a kiadatási és átadási letartóztatás feltételeit, illetve rendelkeznek a kiadatási vagy átadási letartóztatás feltételei fennállásának a megállapításáig alkalmazott ideiglenes kiadatási vagy átadási letartóztatás szabályairól.

E körben álláspontom szerint – ami a nemzetközi jogon vagy európai uniós jogon alapuló kötelezettségeket és a külföldi állam büntetőjogi igényérvényesítését illeti – a magyar bíróságok jóvátehetetlen károkat tudnak okozni azzal, ha a terhelt személyes szabadságát elvonó kényszerintézkedés megszüntetése-

kor a határozatuk végrehajtását a másodfokú bíróság jogerős döntéséig nem függesztik fel. Ebben az esetben ugyanis fennáll a reális kockázata például annak, hogy egy magyarországi kötődéssel nem bíró terhelt, aki ellen valamely külföldi állam nyomozást folytat, szabadítása után megszökik, így gyakorlatilag a magyar bíróság esetleg téves döntése és eljárása nyomán hiúsul meg az ellene külföldön folytatott büntetőeljárás. Ugyanúgy kérdéseket vet fel az, amikor a külföldi ítéletben kiszabott büntetés végrehajtására azért nem kerülhet sor, mert bár a terhelt elfogása Magyarországon megtörténik, a bíróság mégsem állapítja meg a kiadatás vagy átadás feltételeinek a fennállását, a terhelt ideiglenes kiadatási vagy átadási letartóztatását megszünteti határozata végrehajtásának felfüggesztése nélkül. Ekkor az esetek többségében ugyanis az esetleges tévedés utóbb már nem reparálható, hiszen hiába rendelkezik eltérően a másodfokú bíróság, ha azt a terhelt nem várja meg.

Másodfokú bíróságon töltött eddigi joggyakorlatom idején egyszer sem találkoztam olyan felülbírálandó végzéssel, amelynek a végrehajtását az elsőfokú bíróság felfüggesztette volna. Így merülhetett fel bennem nemegyszer az, hogy a másodfokú megváltoztató határozat, amelynek a tervezetét készítettem, gyakorlatilag már csupán az irattárnak szólt, arra már kevés esély mutatkozott, hogy az abban foglaltaknak megfelelő állapot létrejöjjön. Az általam tapasztalt, a helyreállíthatatlanság problematikáját a legszembeűnőbben bemutató példák egyike a következő: a külföldi állam nyomozó hatóságai széles körű nyomozást folytattak a terhelt ellen a külföldi állam joga szerint életfogytig terjedő szabadságvesztéssel is büntetendő bűncselekmények miatt. A nem magyar állampolgárságú terheltet Magyarországon elfogták, majd a külföldi állam igazságügyi minisztériuma kérelmet terjesztett elő a terhelt kiadatása iránt. Ezt követően a bíróság megállapította, hogy a kiadatás feltételei nem állnak fenn, és elrendelte a terhelt szabadlábra helyezését. A másodfokú bíróság megváltoztatta az elsőfokú bíróság jogi és tárgyi tévedéseken alapuló végzését: megállapította, hogy a terhelt vonatkozásában a kiadatás feltételei fennállnak, és elrendelte az ideiglenes kiadatási letartóztatását.

Az előzőekben kifejtetteken túl szükségesnek tartom megemlíteni a vagyoni érdekeket érintő kényszerintézkedések mint a zár alá vétel végrehajthatóságának kérdéskörét, mivel nincsenek kétségeim afelől, hogy a végrehajtás felfüggesztése hiányában e kényszerintézkedés első fokon történő megszüntetése esetén ugyanúgy megghiúsulhat az eltérő másodfokú határozat szerinti állapot létrejötte, mint a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések vonatkozásában. Nem látom ugyanis akadályát annak, hogy a rendelkezési jog jogosultja a kényszerintézkedéssel érintett vagyont az eljárás

rás alól elvonja a zár alá vétel megszüntetése esetén a számára a másodfokú határozat meghozataláig nyitva álló időben.

Összegzés

Összességében úgy gondolom, hogy a probléma nem a bíróság esetleges jogi vagy tárgyi tévedése, hiszen a jogorvoslati jog és ezzel az eltérő döntés lehetősége éppen ennek az elfogadását testesíti meg. A hibát akkor követi el az első fokon eljáró bíróság, ha nem számol ezek kockázatával, nem mérlegeli azokat az érdekeket, amelyek végzése azonnali végrehajtásához, illetve annak elmaradásához fűződnek, és figyelmen kívül hagyva a helyreállíthatóság kérdéskörét kizárja annak a lehetőségét, hogy a jogerős döntésnek megfelelő állapot jöhhessen létre.

Az eddigieket elolvasva sokakban felvetődhet a kérdés: az, ha a bíróság a saját határozatának a végrehajtását felfüggeszti, azt jelenti, hogy meggyőződése ellenére cselekszik vagy azt, hogy nincs meggyőződve döntése helyességéről.

Véleményem szerint külön kell választani a bíróság meggyőződését és a tévedés lehetőségének az elfogadását. A kettő ugyanis nem zárja ki egymást: a bíróság a meggyőződése szerint dönt, azonban ideális esetben elfogadja a tévedés lehetőségének fennállását, ahogy azt is, hogy a másodfokú bíróság nem feltétlenül osztja majd az ő álláspontját. Ellenkező esetben, ha azt feltételeznénk, hogy a bíróság valamennyi döntése kivétel nélkül helytálló és törvényes, nem lenne szükség felsőbb bírói fórumokra, a többszintű bírósági rendszer kiüresedne és feleslegessé válna.

Amíg azonban ezzel a hazai jogrendszer az alaptörvényből és a büntető-eljárásról szóló törvényből is kitűnően számol, addig a bíróságoknak el kell fogadniuk mind a tévedés, mind pedig az eltérő másodfokú döntés lehetőségét, szem előtt tartva azt az igényt, amely a jogerős és – feltételezve, hogy azok egyben törvényesek is – a törvénynek megfelelő határozatok meghozatalához és azok végrehajthatóságához társul. Ha ezt figyelmen kívül hagyják, maguk járulhatnak hozzá egy éppen azokkal a jogszabályi rendelkezésekkel ellentétes állapot létrejöttéhez és fenntartásához, amelyeket maguk is alkalmazni kötelesek.